Valiokunnan mietintö StVM 14/2017 vp─ HE 162/2017 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi sosiaalihuoltolain muuttamisesta (HE 162/2017 vp): Asia on saapunut sosiaali- ja terveysvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- hallitussihteeri Liisa Holopainen, sosiaali- ja terveysministeriö
- sosiaalineuvos Viveca Arrhenius, sosiaali- ja terveysministeriö
- ryhmäpäällikkö Marika Lahtivirta, Kansaneläkelaitos
- vs. sosiaali- ja perhepalvelujen johtaja Maarit Sulavuori, Helsingin kaupunki
- erityisasiantuntija Ellen Vogt, Suomen Kuntaliitto

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- sisäministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi sosiaalihuoltolakia. Lakiin lisättäisiin säännös, jonka mukaan valtio korvaisi kiireellisten sosiaalipalveluiden kustannukset tietyissä tilanteissa. Kansaneläkelaitos korvaisi valtion varoista kunnalle ja kuntayhtymälle kiireellisestä sosiaalipalvelusta aiheutuneet kustannukset, kun välttämätöntä sosiaalipalvelua on annettu kansainvälistä suojelua hakeneelle ulkomaalaiselle, jonka vastaanottopalvelut ovat lakanneet kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetussa laissa tarkoitetulla tavalla. Korvattavia palveluita olisivat välttämättömänä sosiaalipalveluna annettu tilapäinen asuminen sekä kustannukset ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä. Säännöksessä olisi lisäksi asetuksenantovaltuus kustannusten korvaamisesta.

Esitys liittyy valtion vuoden 2018 talousarvioesitykseen ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä tammikuuta 2018.

Valmis
5.0

Valiokunnan mietintö StVM 14/2017 vp

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää esitystä kannatettavana. Valtio korvaa nykyään kunnille kiireellisestä terveydenhuollosta aiheutuneet kustannukset niistä henkilöistä, joilla ei ole kotikuntaa Suomessa, kun kustannuksia ei ole saatu perittyä asiakkaalta. Sosiaalihuollon osalta nykylainsäädäntö ei sisällä vastaavan tyyppisiä säännöksiä valtion erityisestä korvausvastuusta. Sosiaalihuoltolain 12 §:ssä säädetään kunnassa oleskelevan henkilön välttämättömän huolenpidon ja toimeentulon turvaamisesta. Kunnissa on kiireellisessä tapauksessa välttämättömänä huolenpitona järjestetty esimerkiksi tilapäistä asumista, myönnetty ruokakorvausta tai korvattu välttämättömät lääkkeet. Valiokunta pitää tarkoituksenmukaisena, että valtion korvausta kunnille laajennetaan sosiaalihuollon palveluihin esityksen mukaisesti.

Valiokunta toteaa, että kiireellisen sosiaalihuollon kustannusten korvaamisessa kunnille ei ole kyse kunnille säädettävästä uudesta tehtävästä tai uudesta palvelusta laittomasti maassa oleskeleville, vaan esityksellä muutetaan ainoastaan valtion ja kuntien välistä kustannusten jakoa. Esityksellä ei siten laajenneta tai kavenneta sitä, mihin palveluihin henkilöillä on oikeus, vaan säädetään ainoastaan kuntien oikeudesta saada ehdotuksen mukaisesti valtiolta korvaus kiireellisissä tapauksissa välttämättöminä sosiaalipalveluina jo voimassa olevan lainsäädännön mukaisesti annetusta tilapäisestä asumisesta sekä kustannukset ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan päätösehdotus:

> *Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 162/2017 vp sisältyvän lakiehdotuksen.*

Helsingissä 28.11.2017

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Tuula Haatainen sd
varapuheenjohtaja Hannakaisa Heikkinen kesk
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Niilo Keränen kesk
jäsen Sanna Lauslahti kok
jäsen Ulla Parviainen kesk
jäsen Aino-Kaisa Pekonen vas
jäsen Pekka Puska kesk
jäsen Veronica Rehn-Kivi r
jäsen Vesa-Matti Saarakkala sin
jäsen Kristiina Salonen sd
jäsen Sari Sarkomaa kok

varajäsen Ilmari Nurminen sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Päivi Salo

VASTALAUSE

Perustelut

Hallituksen esityksessä HE 162/2017 vp ehdotetaan lisättävän sosiaalihuoltolakiin säännös, jonka mukaan valtio korvaisi tietyissä tilanteissa kunnille kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille henkilöille annettujen kiireellisten sosiaalipalveluiden kustannukset. Kansaneläkelaitos korvaisi valtion varoista kunnalle ja kuntayhtymälle kiireellisistä sosiaalipalveluista aiheutuneet kustannukset, kun välttämätöntä sosiaalipalvelua on annettu kansainvälistä suojelua hakeneelle ulkomaalaiselle, jonka vastaanottopalvelut ovat lakanneet kansainvälistä suojelua hakevan vastaanotosta sekä ihmiskaupan uhrin tunnistamisesta ja auttamisesta annetussa laissa tarkoitetulla tavalla. Korvattavia palveluja olisivat välttämättömänä sosiaalipalveluna annettu tilapäinen asuminen sekä kustannukset ruoasta ja välttämättömistä lääkkeistä.

Esityksellä HE 162/2017 vp ei anneta uusia tehtäviä kunnille eikä uusia palveluja laittomasti maassa oleskeleville. Esityksen tarkoituksena on jakaa valtion ja kuntien välisiä kustannuksia. Perussuomalaiset ymmärtävät sen, että valtio osallistuu kuntien ylimääräisiin kustannuksiin antamalla kunnille resursseja. Perussuomalaiset pitävät myös tärkeänä, että ihmiskaupan uhrien tunnistamiseen ja auttamiseen tehdään Suomessa toimia.

Perussuomalaiset esittää kuitenkin huolensa valtion ja kuntien jaetusta taakanjaosta, sillä samalla kun valtio kustantaa kielteisen turvapaikan saaneiden kiireellisiä ja välttämättömiä sosiaalipalveluja, se luo myös kannustimia ja vetovoimatekijöitä kielteisen turvapaikkapäätöksen saaneille siten, että heidän luvaton maassa oleskelunsa saattaa jatkua eivätkä he poistu maasta. Tämä on kestämätöntä, ja Suomen tulisikin tehdä sellaisia ennaltaehkäiseviä toimenpiteitä, joilla laittomasti maassa oleskelevat poistuvat Suomesta kielteisen turvapaikkapäätöksen saatuaan.

Laittomasti maassa oleskelun ehkäisyyn ja hallintaan laaditussa toimenpidesuunnitelmassa (16.12.2016) todettiin, että vuonna 2015 saapuneista turvapaikanhakijoista runsaat 11 300 on saanut kielteisen päätöksen oleskelulupahakemukseensa. Muutoksenhaun alaisena oli edelleen yli 9 400 hakemusta. Lisäksi vastaanottojärjestelmästä on kadonnut noin 3 800 henkilöä. Näistä henkilöistä jopa 8 000—10 000 voi jäädä oleskelemaan maassa laittomasti.

Kustannusarvioissa henkilöä ja vuorokautta kohden majoituksen kustannukseksi arvioidaan 35 euroa, ruokakorvaukseksi 7,36 euroa ja lääkekuluiksi 5 euroa. Hätämajoitusta käyttäviä arvioidaan olevan 500—1 000 henkilöä noin kolmen kuukauden ajan, ruokakorvausta hakevia 1 500 henkilöä noin puolen vuoden ajan, ja muiden kustannusten perusteena on 1 000 henkilöä puolen vuoden ajan. Arvioiden mukaan kuntien menot olisivat yhteensä 5 346 000 euroa vuonna 2018.

Hallituksen budjetissa esitetyt resurssit sosiaalihuoltolain muuttamiseen ja kuntien kustannusten korvaamiseen laittomasti maassa oleskelevien kiireellisten ja välttämättömien sosiaalipalvelujen osalta saattavat kuitenkin olla alimitoitettuja, sillä esimerkiksi Kuntaliiton asiantuntijalausunnoissa todetaan, että Kuntaliiton näkemyksen mukaan rahoituksen riittävyys edellä mainittuihin palveluihin tulee turvata tarvittaessa lisäbudjetilla. Myös Helsingin kaupunki on lausunnossaan todennut, että esitys on tällaisenaan riittämätön ja vastuu palvelujen järjestämisestä vastaanotto-

palvelujen ulkopuolelle jääneille ja siitä aiheutuvat kustannukset kohdistuvat yleisesti pääkaupunkiseudun kuntiin, ja paine erityisesti Helsingin kaupunkiin on kova, mikä nostaa kaupungin henkilöstöresurssikustannuksia. Tämä tulisi Helsingin kaupungin lausunnon mukaan huomioida kustannusten korvaamisessa. Kansaneläkelaitos on myös esittänyt asiantuntijakuulemisessa, että lisäkustannuksia voi tulla hallinnollisista kustannuksista sekä muun muassa tulkkaustilanteista.

Perussuomalaiset ovat erittäin huolissaan kustannusten kasvusta ja siitä, että hallituksen esityksessä esitetään korvattavaksi sekä kiireelliset sosiaalipalvelut sekä välttämättömät sosiaalipalvelut. Perussuomalaisten mielestä lainsäädännöstä tulisi avata erityisesti kiireellisyyden ja välttämättömän käsite sosiaalipalveluista puhuttaessa. Välttämättömistä sosiaalipalveluista puhuttaessa voi syntyä käsitys, että kyseessä on tuki, jota annetaan toistuvasti. Erityistä huolta on kannettava myös laittomasti maassa oleskelevien ja sosiaalipalveluiden piiriin hakeutuvien henkilöllisyyden identifioinnista, sillä laittomasti maassa oleskelevien statusta ei kyetä välttämättä tarkistamaan ja he saattavat hakeutua palvelujen piiriin toistuvasti esimerkiksi väärällä henki-löl--lisyydellä. Perussuomalaisten mielestä olisikin syytä selvittää, miten laittomasti maassa oleskelevat olisi mahdollista rekisteröidä heidän sosiaalipalveluihin hakeutuessaan, jotta palvelujen antajilla olisi tarkka tieto palvelujen saajista.

Perussuomalaiset ovat esittäneet valiokunnassa kysymyksen siitä, miten kiireellisen sosiaalihuollon kustannukset laittomasti maassa olevien osalta on järjestetty muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa. Vertailua hallituksen esityksen mukaisesta kustannusten jaosta valtion ja kuntien välillä löytyi kuitenkin vähän. Ruotsissa kunnat vastaavat välttämättömästä avusta laittomasti maassa olevien osalta, eikä valtio korvaa sitä kunnille. Tanskassa kansainvälistä suojelua hakeneen henkilön, joka on saanut kielteisen päätöksen, tulee lähteä maasta. Tanskan maahanmuuttovirasto vastaa ulkomaalaisen tukemisesta, kunnes hän lähtee tai hänet karkotetaan Tanskasta. Perussuomalaisten mielestä olisi tärkeää, että ajantasaista tietoa siitä, miten erilaisista sosiaalipalveluista ja niiden kustannusjaosta säädetään Pohjoismaissa ja Euroopassa, olisi saatavilla.

Ehdotus

Edellä olevan perusteella ehdotan,

että hyväksytään seuraavat neljä lausumaa:

Vastalauseen lausumaehdotus 1

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy välittömästi toimiin rekisteröidäkseen kiireellisiin ja välttämättömiin sosiaalipalveluihin hakeutuvat laittomasti maassa oleskelevat henkilöt, jotta heidän henkilöllisyytensä voidaan varmistaa.

Vastalauseen lausumaehdotus 2

Eduskunta edellyttää, että laittomasti maassa oleskelevien kiireellisten ja välttämättömien sosiaalipalvelujen kustannuksia seurataan erittäin tarkasti.

Valiokunnan mietintö StVM 14/2017 vp
Vastalause

Vastalauseen lausumaehdotus 3

Eduskunta edellyttää hallituksen seuraavan, etteivät lakimuutokset toimi vetovoimatekijöinä laittomasti maassa oleskeleville vaan sen sijaan kannustavat laittomasti maassa oleskelevia poistumaan maasta kielteisen turvapaikkapäätöksen sekä kiireelliset sekä välttämättömät sosiaalipalvelut saatuaan.

Vastalauseen lausumaehdotus 4

Eduskunta edellyttää, että hallitus ryhtyy selvittämään, miten kiireelliset ja välttämättömät sosiaalipalvelut järjestetään ja kustannetaan muissa Pohjoismaissa ja Euroopassa ja tuo tämän tiedon eduskunnalle

Helsingissä 28.11.2017

Arja Juvonen ps